

Konvencija o pravima djeteta¹

Preambula

Strane ugovornice ove Konvencije,

smatrajući da, u skladu sa principima proklamovanim u Povelji Ujedinjenih nacija, priznavanje urođenog dostojanstva i jednakih i neotuđivih prava svih pripadnika ljudske zajednice predstavlja osnovu slobode, pravde i mira u svijetu,

imajući u vidu da su narodi Ujedinjenih nacija u Povelji ponovo potvrdili vjeru u osnovna ljudska prava i dostojanstvo i vrijednost ljudske ličnosti i odlučili da doprinose društvenom napretku i podizanju životnog standarda u većoj slobodi,

prihvatajući da su Ujedinjene nacije u Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima i međunarodnim paktovima o ljudskim pravima proklamovale i saglasile se da svakom pojedincu pripadaju sva prava i slobode sadržane u njima, bez obzira na rasu, boju kože, pol, jezik, vjeroispovjest, političko i drugo ubjeđenje, nacionalno ili društveno porijeklo i imovinsko stanje, rođenje ili drugi status,

podsećajući da su Ujedinjene nacije u Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima proklamovale da djetinjstvu pripadaju posebna briga i pomoć,

*uvjere*ne da porodici, kao osnovnoj jedinici društva i prirodnoj sredini za razvoj i blagostanje svih njenih članova a posebno djece, treba da bude pružena neophodna zaštita i pomoć kako bi mogla u potpunosti da preuzme odgovornosti u zajednici,

prihvatajući da dijete, u cilju potpunog i skladnog razvoja ličnosti, treba da raste u porodičnoj sredini, u atmosferi sreće, ljubavi i razumijevanja,

smatrajući da dijete treba da bude u potpunosti pripremljeno da živi samostalno u društvu i da bude vaspitano u duhu ideala proklamovanih u Povelji Ujedinjenih nacija, a posebno u duhu mira, dostojanstva, tolerancije, slobode, ravnopravnosti i solidarnosti,

imajući u vidu da je potreba za proširivanjem posebne brige za dijete izražena u Ženevskoj deklaraciji o pravima djeteta iz 1924. godine i u Deklaraciji o pravima djeteta koji su usvojile Ujedinjene nacije 1959. godine i priznata u Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima, u Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima (posebno u članovima 23 i 24), u Međunarodnom paktu o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (posebno u članu 10) i u statutima i odgovarajućim instrumentima specijalizovanih agencija i međunarodnih organizacija koje se bave zaštitom djece,

imajući u vidu, kako je naznačeno u Deklaraciji o pravima djeteta koju je usvojila Generalna skupština 20. novembra 1959. godine, da su „djetetu, s obzirom na njegovu fizičku i mentalnu nezrelost, potrebni posebna zaštita i briga, uključujući odgovarajuću pravnu zaštitu kako prije, tako i poslije rođenja“,

podsećajući na odredbe Deklaracije o socijalnim i pravnim principima koji se odnose na zaštitu i blagostanje djece, sa posebnim osvrtom na nacionalno i međunarodno starateljstvo i usvojenje, Pravila Ujedinjenih nacija o minimalnim

¹ Usvojena na zasjedanju Generalne skupštine Ujedinjenih nacija 20. novembra 1989

standardima za maloljetničko pravosuđe (Pekinška pravila) i Deklaraciju o zaštiti žena i djece u slučaju vanrednog stanja i oružanog sukoba,

prihvatajući da u svim zemljama svijeta ima djece koja žive u izuzetno teškim uslovima i da je takvoj djeci neophodna posebna briga,

posvećujući dužnu pažnju značaju tradicija i kulturnih vrijednosti svakog naroda za zaštitu i skladan razvoj djeteta,

svjesne značaja međunarodne saradnje za poboljšanje uslova života djece u svim zemljama, posebno u zemljama u razvoju,

saglasile su se o sljedećem:

I Dio

Član 1

Za potrebe ove Konvencije dijete je svako ljudsko biće koje nije navršilo osamnaest godina života, ukoliko se, po zakonu koji se primjenjuje na dijete, punoljetstvo ne stiče ranije.

Član 2

1. Strane ugovornice ove Konvencije će poštovati i obezbjeđivati prava utvrđena ovom Konvencijom svakom djetetu koje se nalazi pod njihovom jurisdikcijom bez ikakve diskriminacije i bez obzira na rasu, boju kože, pol, jezik, vjeroispovjest, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno, etničko ili socijalno porijeklo, imovinsko stanje, onesposobljenost, rođenje ili drugi status djeteta, njegovog roditelja ili zakonskog staratelja.

2. Strane ugovornice će preduzeti sve odgovarajuće mjere kako bi se obezbjedila zaštita djeteta od svih oblika diskriminacije ili kažnjavanja zasnovanog na statusu, aktivnostima, izraženom mišljenju ili uvjerenju djetetovih roditelja, zakonskih staratelja ili članova porodice.

Član 3

1. U svim aktivnostima koje se tiču djece, bez obzira da li ih preduzimaju javne ili privatne institucije socijalnog staranja, sudovi, administrativni organi ili zakonodavna tijela, najbolji interesi djeteta biće od prvenstvenog značaja.

2. Strane ugovornice se obavezuju da djetetu obezbjede takvu zaštitu i brigu koja je neophodna za njegovu dobrobit, uzimajući u obzir prava i obaveze njegovih roditelja, zakonskih staratelja ili drugih pojedinaca koji su pravno odgovorni za dijete i u tom cilju će preduzeti sve odgovarajuće zakonodavne i administrativne mjere.

3. Strane ugovornice će obezbijediti da se institucije, službe i ustanove odgovorne za brigu ili zaštitu djece prilagode standardima koje su utvrdili nadležni organi, posebno u oblasti sigurnosti, zdravlja, u pogledu broja i podobnosti osoblja, kao i stručnog nadzora.

Član 4

Strane ugovornice će preduzeti sve potrebne zakonodavne, administrativne i ostale mjere za ostvarivanje prava priznatih u ovoj Konvenciji. U pogledu ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava, Strane ugovornice će preduzeti takve mjere maksimalno koristeći svoja raspoloživa sredstva, a gdje je to potrebno, u okviru međunarodne saradnje.

Član 5

Strane ugovornice će poštovati odgovornosti, prava i dužnosti roditelja ili, gdje je takav slučaj, članova šire porodice ili zajednice, kako je predviđeno lokalnim običajima, zakonskih staratelja ili drugih osoba zakonski odgovornih za dijete, da bi se omogućilo, na način koji je u skladu sa razvojnim mogućnostima djeteta, odgovarajuće usmjeravanje i savjetovanje u ostvarivanju prava priznatih ovom Konvencijom.

Član 6

1. Strane ugovornice priznaju da svako dijete samim rođenjem ima pravo na život.

2. Strane ugovornice će obezbijediti u najvećoj mogućoj mjeri opstanak i razvoj djeteta.

Član 7

1. Dijete će biti registrovano odmah nakon rođenja i imaće od rođenja pravo na ime, pravo na sticanje državljanstva i koliko je to moguće, pravo da zna ko su mu roditelji i pravo na njihovo staranje.

2. Strane ugovornice će obezbijediti primjenu ovih prava u skladu sa svojim nacionalnim zakonom i svojim obavezama u skladu s odgovarajućim međunarodnim instrumentima iz ove oblasti, posebno u slučajevima u kojima bi dijete u suprotnom bilo apatrid.

Član 8

1. Strane ugovornice se obavezuju da poštuju pravo djeteta na očuvanje identiteta, uključujući državljanstvo, ime i porodične odnose u skladu sa zakonom, bez nezakonitog miješanja.

2. U slučajevima kada je dijete nezakonito lišeno nekih ili svih elemenata svog identiteta, strane ugovornice će obezbijediti odgovarajuću pomoć i zaštitu kako bi mu što prije bio vraćen identitet.

Član 9

1. Strane ugovornice će obezbijediti da dijete ne bude odvojeno od svojih roditelja protiv njihove volje, osim kada nadležne vlasti, uz sudski nadzor, odrede u skladu sa važećim zakonom i postupkom, da je takvo odvajanje neophodno u najboljem interesu djeteta. Takva odluka može biti neophodna u određenom slučaju, kao npr. ako roditelji zlostavljaju ili zanemaruju dijete ili žive odvojeno pa se mora donijeti odluka o mjestu stanovanja djeteta.

2. U svakom postupku koji proizilazi iz stava 1 ovog člana, sve zainteresovane strane imaće mogućnost da učestvuju u postupku i da iznesu svoje mišljenje.

3. Strane ugovornice će poštovati pravo djeteta odvojenog od jednog ili oba roditelja da redovno održava lične odnose i neposredne kontakte sa oba roditelja, osim ako je to u suprotnosti sa najboljim interesima djeteta.

4. U slučajevima kada je razdvajanje posljedica mjere koju je preduzela strana ugovornica, kao što je pritvor, hapšenje, egzil, deportacija ili smrt (uključujući smrt koja je nastupila iz bilo kog razloga dok je osoba pod mjerom države) jednog ili oba roditelja djeteta, ta strana ugovornica će, na zahtjev, pružiti roditeljima, djetetu ili, prema potrebi, nekom drugom članu porodice, neophodne informacije o tome gdje se nalazi odsutni član (članovi) porodice, osim ako bi pružanje takve informacije bilo štetno po dobrobit djeteta. Strane ugovornice će dalje osigurati da samo podnošenje

takvog zahtjeva ne proizvede nikakve negativne posljedice po osobu (osobe) na koju se odnosi.

Član 10

1. U skladu sa obavezom strana ugovornica, shodno članu 9, stav 1, zahtjevi djeteta ili njegovih roditelja da uđe na teritoriju strane ugovornice ili je napusti radi ponovnog spajanja porodice, strane ugovornice će rješavati na pozitivan, human i ekspeditivan način. Strane ugovornice će dalje obezbjediti da podnošenje takvog zahteva ne prouzrokuje nikakve štetne posljedice za podnosiocce i članove njihove porodice.

2. Dijete čiji su roditelji nastanjeni u različitim državama će imati pravo da, osim u izuzetnim okolnostima, redovno održava lične odnose i neposredne kontakte sa oba roditelja. U tom cilju i u skladu sa obavezom strana ugovornica shodno članu 9, stav 2, strane ugovornice će poštovati pravo djeteta i njegovih roditelja da napuste svaku zemlju, uključujući i sopstvenu, kao i da uđu u svoju zemlju. Pravo na napuštanje bilo koje zemlje, biće podložno samo ograničenjima propisanim zakonom i koja su potrebna radi zaštite nacionalne bezbjednosti, javnog poretka (*ordre public*), javnog zdravlja ili morala ili prava i sloboda drugih i koja su u skladu sa ostalim pravima priznatim u ovoj Konvenciji.

Član 11

1. Strane ugovornice će preduzeti mjere za borbu protiv nezakonitog prebacivanja i zadržavanja djece u inostranstvu.

2. U tom cilju, strane ugovornice će podsticati zaključivanje bilateralnih ili multilateralnih sporazuma ili pristupanje postojećim sporazumima.

Član 12

1. Strane ugovornice će obezbjediti djetetu koje je sposobno da formira svoje sopstveno mišljenje, pravo slobodnog izražavanja tog mišljenja o svim pitanjima koja se tiču djeteta, s tim to se mišljenju djeteta posvećuje dužna pažnja u skladu sa godinama života i zrelošću djeteta.

2. U tom cilju, djetetu će posebno biti pružena mogućnost da bude saslušano u svim sudskim i administrativnim postupcima koji se tiču djeteta, bilo neposredno ili preko zastupnika ili odgovarajućeg organa, na način koji je u skladu sa procesnim pravilima nacionalnog zakona.

Član 13

1. Dijete ima pravo na slobodu izražavanja; pravo obuhvata slobodu da traži, prima i daje informacije i ideje svih vrsta bez obzira na granice, bilo usmeno, pismeno ili štampano, u umjetničkoj formi ili preko bilo kog drugog sredstva informisanja po izboru djeteta.

2. Primjena ovog prava može biti predmet određenih ograničenja, ali samo takvih koja su određena zakonom i neophodna:

(a) – radi poštovanja prava ili ugleda drugih; ili

(b) – radi zaštite nacionalne bezbednosti ili javnog poretka (*ordre public*), ili javnog zdravlja ili morala.

Član 14

1. Strane ugovornice će poštovati pravo djeteta na slobodu misli, savjesti i vjeroispovjesti.

2. Strane ugovornice će poštovati prava i obaveze roditelja i, u određenim slučajevima zakonskih staratelja, radi usmeravanja djeteta na ostvarivanje njegovog prava na način koji je u skladu s razvojnim sposobnostima djeteta.

3. Sloboda izražavanja vjeroispovjesti ili uvjerenja može biti predmet samo takvih ograničenja koja su određena zakonom i potrebna da zaštite javnu sigurnost, poredak, zdravlje, ili moral i osnovna prava i slobode drugih.

Član 15

1. Strane ugovornice će priznati pravo djeteta na slobodu udruživanja i slobodu mirnog okupljanja.

2. Ostvarivanju ovih prava ne mogu biti postavljena nikakva ograničenja, osim onih koja su u skladu sa zakonom i koja su neophodna u demokratskom društvu i u interesu su nacionalne sigurnosti ili javne bezbjednosti, javnog poretka (*ordre public*), zaštite javnog zdravlja ili morala ili zaštite prava i sloboda drugih.

Član 16

1. Nijedno dijete neće biti izloženo proizvoljnom ili nezakonitom mješanju u njegovu privatnost, porodicu, dom ili prepisku, niti nezakonitim napadima na njegovu čast i ugled.

2. Dijete ima pravo na zakonsku zaštitu protiv takvog mješanja ili napada.

Član 17

Strane ugovornice uvažavaju značajnu ulogu sredstava javnog informisanja i obezbijediće da dijete ima pristup informacijama i materijalima iz različitih nacionalnih i međunarodnih izvora, posebno onih koji su usmjereni na razvoj njegovog socijalnog, duhovnog i moralnog dobra i fizičkog i mentalnog zdravlja. U tom cilju, strane ugovornice će:

- (a) – podsticati sredstva javnog informisanja da šire informacije i materijal od društvenog i kulturnog interesa za dijete u skladu sa duhom člana 29;
- (b) – podsticati međunarodnu saradnju u izradi, razmjeni i širenju takvih informacija i materijala iz različitih kulturnih, nacionalnih i međunarodnih izvora;
- (c) – podsticati izdavanje i distribuciju dječjih knjiga;
- (d) – podsticati sredstva javnog informisanja da posvete posebnu pažnju jezičkim potrebama djeteta koje pripada manjinskoj grupi ili je domorodac;
- (e) – podsticati razvoj odgovarajućih smjernica za zaštitu djeteta od informacija i materijala štetnih po njegovo dobro, imajući u vidu odredbe članova 13 i 18.

Član 18

1. Strane ugovornice će uložiti najveće napore da se obezbjedi priznavanje principa da oba roditelja imaju zajedničku odgovornost u podizanju i razvoju djeteta. Roditelji ili, u zavisnosti od slučaja, zakonski staratelji imaju prevashodnu odgovornost za podizanje i razvoj djeteta. Najbolji interesi djeteta će biti njihova osnovna briga.

2. U cilju garantovanja i unaprjeđivanja prava iz ove Konvencije, strane ugovornice će pružiti odgovarajuću pomoć roditeljima ili zakonskim starateljima u ostvarivanju odgovornosti za podizanje djeteta i obezbjeđivati razvoj ustanova, kapaciteta i službi za zaštitu djece.

3. Strane ugovornice će preduzeti odgovarajuće mjere da obezbjede da djeca zaposlenih roditelja koriste usluge i kapacitete dječje zaštite koji im pripadaju.

Član 19

1. Strane ugovornice će preduzeti odgovarajuće zakonske, administrativne, socijalne i obrazovne mjere za zaštitu djeteta od svih oblika fizičkog ili mentalnog nasilja, povrjeđivanja ili zlostavljanja, zapostavljanja ili nemarnog postupanja, maltretiranja ili eksploatacije, uključujući seksualno zlostavljanje, dok je pod brigom roditelja, zakonskih zastupnika ili bilo koje druge osobe koja se brine o djetetu.

2. Takve zaštitne mjere, treba, prema potrebi, da uključuju efikasne postupke za donošenje socijalnih programa za obezbjeđivanje neophodne podrške djetetu i onima koji se o djetetu staraju, kao i drugih oblika zaštite i sprječavanja, utvrđivanja, prijavljivanja, prosljeđivanja, istrage, postupanja i praćenja slučajeva ovde navedenog zlostavljanja djeteta i, po potrebi, obraćanja sudu.

Član 20

1. Djetetu koje je privremeno ili stalno lišeno porodične sredine ili kojem, u njegovom najboljem interesu, ne može biti dopušteno da u takvoj sredini ostane, imaće pravo na posebnu zaštitu i pomoć države.

2. Strane ugovornice će u skladu sa svojim nacionalnim zakonima obezbediti alternativnu brigu za takvo dijete.

3. Takva briga može da uključi, između ostalog, smještaj u drugu porodicu, kafalah prema islamskom pravu, usvojenje ili, ako je neophodno, smještaj u odgovarajuće ustanove za brigu o djeci. Pri razmatranju rješenja, dužna pažnja će biti posvećena potrebi uspostavljanja kontinuiteta u podizanju djeteta kao i etničkom, religioznom, kulturnom i jezičkom poreklu djeteta.

Član 21

Strane ugovornice koje priznaju i/ili dozvoljavaju sistem usvajanja će obezbediti da najbolji interesi djeteta budu od prevashodne važnosti i one će:

- (a) – obezbediti da usvojenje djeteta odobravaju samo nadležni organi koji utvrđuju, u skladu sa odgovarajućim zakonima i postupkom i na osnovu svih relevantnih i pouzdanih informacija, da je usvojenje dopušteno s obzirom na status djeteta u odnosu na roditelje, rodbinu i zakonske staratelje i da su se, ukoliko je tako propisano, zainteresovana lica saglasila sa usvojenjem nakon upoznavanja sa svim bitnim činjenicama, a na osnovu stručnih mišljenja u mjeri kojoj su ona nužna.
- (b) – priznati da se međudržavno usvojenje može smatrati alternativnim načinom brige o djetetu, ukoliko se dijete ne može smjestiti u drugu porodicu ili biti usvojeno ili se o djetetu ne može na pogodan način voditi briga u zemlji njegovog porijekla;
- (c) – obezbediti da dijete na koje se primjenjuje međudržavno usvojenje uživa svu zaštitu i standarde jednake onima koji postoje u slučaju nacionalnog usvojenja;
- (d) – preduzeti sve odgovarajuće mjere da obezbjedi da u međudržavnom usvojenju smještaj nema za posljedicu neopravdanu finansijsku korist za one koji u tome učestvuju;
- (e) – unaprijediti, kada je to pogodno, ciljeve ovog člana zaključivanjem bilateralnih ili multilateralnih dogovora ili sporazuma i nastojati da se u tom okviru obezbjedi da smještanje djeteta u drugu zemlju sprovede nadležne vlasti ili organi.

Član 22

1. Strane ugovornice će preduzeti odgovarajuće mjere da se obezbjedi da dijete koje traži izbjeglički status ili koje se smatra izbjeglicom u skladu sa važećim međunarodnim ili nacionalnim zakonom i postupkom, bilo da je bez pratnje, bilo da je u pratnji roditelja ili neke druge osobe, dobije odgovarajuću zaštitu i humanitarnu pomoć u uživanju prava utvrđenih ovom Konvencijom i drugim međunarodnim instrumentima o ljudskim pravima ili humanitarnom pravu, čije su strane ugovornice navedene države.

2. U tom cilju, strane ugovornice će obezbjediti, ukoliko smatraju za shodno, saradnju u svim naporima Ujedinjenih nacija i drugih nadležnih međuvladinih ili nevladinih organizacija koje saraduju sa Ujedinjenim nacijama da zaštite takvo dijete i da njemu/njoj pomognu da pronađe roditelje ili druge članove porodice, da bi se dobile informacije potrebne za ponovno sjedinjenje. U slučajevima kada roditelji ili drugi članovi porodice ne mogu biti pronađeni, djetetu će biti pružena ista zaštita kao i svakom drugom djetetu koje je stalno ili privremeno lišeno porodične sredine iz bilo kog razloga, kako je utvrđeno ovom Konvencijom.

Član 23

1. Strane ugovornice priznaju da mentalno ili fizički nesposobno dijete treba da uživa pun i kvalitetan život, u uslovima koji obezbjeđuju dostojanstvo, unaprjeđuju samopouzdanje i olakšavaju njegovo aktivno učešće u zajednici.

2. Strane ugovornice priznaju pravo invalidnog djeteta na posebnu brigu i ohrabrujuće i obezbjeđivati, prema raspoloživim sredstvima, djetetu koje ispunjava uslove i onima odgovornim za brigu o njemu, pružanje pomoći koja se zahtjeva i koja je primerena stanju djeteta i mogućnostima roditelja ili drugih koji o djetetu brinu.

3. Uvažavajući posebne potrebe nesposobnog djeteta, pomoć koja se pruža u skladu sa stavom 2, biće besplatna, uvijek kada je to moguće, uzimajući u obzir finansijske mogućnosti roditelja ili drugih koji brinu o djetetu i biće osmišljena tako da obezbjedi nesposobnom djetetu djelotvoran pristup i sticanje obrazovanja, obuke, zdravstvene zaštite, usluga rehabilitacije, pripremu za zapošljavanje i mogućnosti rekreacije na način koji vodi postizanju najveće moguće socijalne integracije i individualnog razvoja djeteta, uključujući njegov kulturni i duhovni razvoj.

4. Strane ugovornice će unaprjeđivati, u duhu međunarodne saradnje, razmjenu odgovarajućih informacija na polju preventivne zdravstvene zaštite i medicinskog, psihološkog i funkcionalnog liječenja nesposobnog deteta, uključujući i širenje i pristup informacijama o metodama rehabilitacije, obrazovanja i profesionalnih usluga, sa ciljem da omogući stranama ugovornicama da unaprijede svoje sposobnosti i vještine i da prošire svoja iskustva u ovim oblastima. U tom smislu, posebno će se voditi računa o potrebama zemalja u razvoju.

Član 24

1. Strana ugovornice priznaju pravo djeteta na uživanje najvišeg ostvarivog zdravstvenog standarda i na kapacitete za liječenje i zdravstvenu rehabilitaciju. Države potpisnice će nastojati da obezbjede da nijedno dijete ne bude lišeno prava pristupa takvim uslugama zdravstvene zaštite.

2. Strane ugovornice će težiti punom ostvarivanju ovog prava, a posebno će preduzimati odgovarajuće mjere:

- (a) – da smanje smrtnost odojčadi i djece;
- (b) – da obezbjede pružanje potrebne medicinske pomoći i zdravstvene zaštite svojoj djeci sa naglaskom na razvoj primarne zdravstvene zaštite;

- (c) – da se bore protiv bolesti i neuhranjenosti, uključujući i u okviru primarne zdravstvene zaštite, između ostalog kroz primjenu raspoložive tehnologije i obezbjeđenje snabdjevanja adekvatnim hranljivim namirnicama i čistom pitkom vodom, uzimajući u obzir opasnosti i rizike zagađenja životne sredine;
- (d) – da obezbjede odgovarajuću zdravstvenu zaštitu majkama prije i poslije porođaja;
- (e) – da omoguće da svi segmenti društva, a posebno roditelji i djeca, budu informisani i da imaju pristup obrazovanju, kao i da im se pomogne u korišćenju osnovnih znanja o dječjem zdravlju i ishrani, prednosti dojenja, higijene, čistoće okoline i sprečavanju nesreća;
- (f) – da razvijaju preventivnu zdravstvenu zaštitu, savjetovanje roditelja, obrazovanje i usluge za planiranje porodice.

3. Strane ugovornice će preduzimati sve efikasne i odgovarajuće mjere u cilju ukidanja tradicionalne prakse štetne po zdravlje djece.

4. Strane ugovornice se obavezuju da unaprjeđuju i podstiču međunarodnu saradnju u cilju postepenog postizanja potpune realizacije prava iz ovog člana. U tom smislu, posebno će se voditi računa o potrebama zemalja u razvoju.

Član 25

Strane ugovornice priznaju pravo djetetu koje su nadležni organi zbrinuli u cilju staranja, zaštite ili liječenja njegovog fizičkog ili mentalnog zdravlja, na periodičnu proveru obezbjeđenog tretmana i sve druge okolnosti od značaja za njegovo zbrinjavanje.

Član 26

1. Strane ugovornice priznaju pravo svakog djeteta na korišćenje socijalne zaštite, uključujući socijalno osiguranje, i preduzimaće potrebne mjere za postizanje punog ostvarivanja ovog prava u skladu sa nacionalnim zakonom.

2. Ove mjere, ako je to moguće, treba da se sprovedu uzimajući u obzir sredstva i položaj djeteta i osoba koje su odgovorne za izdržavanje djeteta, kao i sve druge bitne okolnosti vezane za takve zahtjeve koje je dijete ili neko u njegovo ime podnio.

Član 27

1. Strane ugovornice priznaju pravo svakog djeteta na životni standard koji odgovara djetetovom fizičkom, mentalnom, duhovnom, moralnom i socijalnom razvoju.

2. Roditelj(i) ili drugi odgovorni za dijete imaju prvenstvenu odgovornost da osiguraju, u okviru svojih sposobnosti i finansijskih mogućnosti, uslove života potrebne za razvoj djeteta.

3. Strane ugovornice će, u skladu sa nacionalnim uslovima i u okviru svojih mogućnosti, preduzeti potrebne mjere da pomognu roditeljima i drugima odgovornim za dijete da ostvare ovo pravo i ako je potrebno, obezbjediće materijalnu pomoć i programe, naročito u pogledu ishrane, odjevanja i stanovanja.

4. Strane ugovornice će preduzeti sve odgovarajuće mjere kako bi obezbjedile da dijete dobija izdržavanje od roditelja ili drugih lica koja su finansijski odgovorna za dijete, kako u okviru strana ugovornica, tako i iz inostranstva. Posebno, ako lice koje je finansijski odgovorno za dijete ne živi u istoj državi u kojoj i dijete, strane

ugovornice će podsticati pristupanje međunarodnim sporazumima, odnosno zaključenje takvih sporazuma, kao i drugih odgovarajućih sporazuma.

Član 28

1. Strane ugovornice priznaju pravo na obrazovanje i u cilju postepenog postizanja ovog prava, a na osnovu jednakih mogućnosti, posebno će:

- (a) – učiniti osnovno obrazovanje obaveznim i besplatnim za sve;
- (b) – podsticati razvoj različitih oblika srednjeg obrazovanja, uključujući opšte i stručno obrazovanje, koje bi bilo na raspolaganju i dostupno svakom djetetu i preduzimati pogodne mjere kao što su uvođenje besplatnog obrazovanja i pružanje finansijske pomoći kada je to potrebno;
- (c) – omogućiti, svim odgovarajućim sredstvima, da više obrazovanje bude dostupno svima u skladu sa sposobnostima;
- (d) – omogućiti da obrazovne i stručne informacije i savjeti budu dostupni svoj djeci;
- (e) – preduzimati mjere za obezbeđenje redovnog pohađanja škole i smanjenje stope napuštanja škole.

2. Strane ugovornice će preduzimati potrebne mjere da se disciplina u školi sprovodi na način primjeren ljudskom dostojanstvu djeteta i u skladu sa ovom Konvencijom.

3. Strane ugovornice će pokretati i podsticati međunarodnu saradnju po pitanjima obrazovanja, posebno u cilju doprinošenja iskorenjivanju neznanja i nepismenosti u svijetu i olakšavanja pristupa naučnim i tehničkim saznanjima i modernim nastavnim metodima. U tom smislu, posebno će se voditi računa o potrebama zemalja u razvoju.

Član 29

1. Strane ugovornice se slažu da obrazovanje djeteta bude usmereno na:

- (a) – razvoj djetetove ličnosti, talenta i mentalnih i fizičkih sposobnosti do njihovih krajnjih mogućnosti;
- (b) – razvoj poštovanja ljudskih prava i osnovnih sloboda i principa utvrđenih Poveljom Ujedinjenih nacija;
- (c) – razvoj poštovanja djetetovih roditelja, njegovog/njenog kulturnog identiteta, jezika i vrijednosti, nacionalnih vrijednosti zemlje u kojoj dijete živi, zemlje iz koje potiče i civilizacija različite od njegove/njene sopstvene;
- (d) – pripremanje djeteta za odgovoran život u slobodnom društvu, u duhu razumijevanja, mira, tolerancije, jednakosti polova, prijateljstva među narodima, etničkim, nacionalnim i vjerskim grupama i sa licima domorodačkog porijekla;
- (e) – razvoj poštovanja prema prirodnoj okolini.

2. Nijedan dio ovog člana ili člana 28 neće biti tumačen tako da ograničava slobodu pojedinaca ili tijela da ustanove ili upravljaju obrazovnim ustanovama, uvijek u skladu sa poštovanjem principa utvrđenih u stavu 1 ovog člana i zahtjevima da će obrazovanje koje se pruža u takvim ustanovama odgovarati minimalnim standardima koje država propisuje.

Član 30

U onim državama u kojima postoje etničke, vjerske ili jezičke manjine ili lica domorodačkog porijekla, djetetu koje pripada takvoj manjini ili je domorodac, neće

biti uskraćeno pravo, u zajednici sa drugim članovima njegove grupe, da uživa svoju kulturu, da ispovjeda i manifestuje svoju vjeru ili da koristi svoj jezik.

Član 31

1. Strane ugovornice priznaju pravo djeteta na odmor i slobodno vrijeme, na učešće u igri i rekreativnim aktivnostima koje odgovaraju uzrastu djeteta i na slobodno učešće u kulturnom životu i umjetnosti.

2. Strane ugovornice će poštovati i podsticati pravo djeteta na puno učešće u kulturnom i umjetničkom životu i podržaće pružanje odgovarajućih i jednakih mogućnosti za kulturne, umjetničke, rekreativne i slobodne aktivnosti.

Član 32

1. Strane ugovornice priznaju pravo djeteta da bude zaštićeno od ekonomskog iskorišćavanja i od obavljanja bilo kog posla koji bi mogao da bude opasan ili bi ometao školovanje djeteta ili bi bio štetan po zdravlje djeteta ili za fizički, duševni, moralni ili društveni razvoj djeteta.

2. Strane ugovornice će preduzeti pravne, administrativne, društvene i obrazovne mjere da bi se obezbjedila primjena ovog prava. U tom cilju i u skladu sa važećim odredbama međunarodnih instrumenata, strane ugovornice će posebno:

- (a) – obezbjediti minimalnu starosnu granicu ili granice za zapošljavanje;
- (b) – obezbjediti odgovarajuće regulisanje vremena i uslova zapošljavanja; i
- (c) – obezbjediti odgovarajuće kazne ili druge sankcije da bi se osigurala efikasna primjena ovog člana.

Član 33

Strane ugovornice će preduzeti sve odgovarajuće mjere, uključujući pravne, administrativne, socijalne i obrazovne, da zaštite djecu od nezakonite upotrebe narkotika i psihotropnih supstanci, kako je definisano odgovarajućim međunarodnim ugovorima i da spriječe korišćenje djece u nezakonitoj proizvodnji i trgovini tim supstancama.

Član 34

Strane ugovornice se obavezuju da štite djecu od svih oblika seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja. U te svrhe, strane ugovornice će naročito preduzimati sve odgovarajuće nacionalne, bilateralne i multilateralne mjere za sprečavanje:

- (a) – navođenja ili prisiljavanja djeteta na učešće u ma kojoj nezakonitoj seksualnoj aktivnosti;
- (b) – iskorišćavanja djece za prostituciju ili druge nezakonite seksualne radnje;
- (c) – iskorišćavanja djece u pornografskim predstavama i materijalima.

Član 35

Strane ugovornice će preduzimati sve odgovarajuće nacionalne, bilateralne i multilateralne mjere da spriječe otmicu, prodaju ili trgovinu djecom u bilo koju svrhu ili u bilo kojoj formi.

Član 36

Strane ugovornice će štiti djecu od svih drugih oblika iskorišćavanja štetnih po bilo koji vid djetetove dobrobiti.

Član 37

Strane ugovornice će obezbjediti da:

- (a) – nijedno dijete ne bude podvrgnuto mučenju ili drugom okrutnom, nehumanom ili ponižavajućem postupku ili kažnjavanju. Ni smrtna kazna, ni doživotni zatvor, bez mogućnosti oslobođanja, neće biti dosuđeni za djela koja izvrše osobe mlađe od 18 godina;
- (b) – nijedno dijete ne bude nezakonito ili proizvoljno lišeno slobode. Hapšenje, zadržavanje u pritvoru i zatvaranje djeteta će biti u skladu sa zakonom i primjenjeno jedino kao posljednja moguća mjera i to na najkraći mogući vremenski period;
- (c) – sa svakim djetetom lišenim slobode bude humano postupano i uz poštovanje urođenog ljudskog dostojanstva i na način koji uvažava potrebe osoba njihovog uzrasta. Posebno, svako dijete lišeno slobode biće odvojeno od odraslih, izuzev ukoliko se smatra da to nije u interesu djeteta, i imaće pravo da održava kontakte sa svojom porodicom putem prepiske i posjeta, osim u izuzetnim okolnostima;
- (d) – svako dijete lišeno slobode imaće pravo da mu odmah bude omogućen pristup pravnoj i drugoj odgovarajućoj pomoći, kao i pravo da pobija zakonitost tog lišavanja slobode pred sudom ili drugim nadležnim, nezavisnim i nepristrasnim organima i na brzu odluku u svakom takvom postupku.

Član 38

Strane ugovornice se obavezuju da poštuju i obezbjeđuju poštovanje pravila međunarodnog humanitarnog prava koja su za njih obavezujuća u situacijama oružanih sukoba, a odnose se na dijete.

2. Strane ugovornice će preduzeti sve moguće mjere da obezbjede da osobe koje nisu navršile 15 godina direktno ne učestvuju u neprijateljstvima.

3. Strane ugovornice će se uzdržati od regrutovanja u svoje oružane snage osoba koje nisu navršile 15 godina. U regrutovanju onih osoba koje su navršile 15 godina, ali koje nisu navršile 18 godina, strane ugovornice će nastojati da daju prednost onima koji su najstariji.

4. U skladu sa svojim obavezama po međunarodnom humanitarnom pravu da štite civilno stanovništvo u oružanim sukobima, strane ugovornice će preduzeti sve moguće mjere da obezbjede zaštitu i brigu o djeci koja su pogođena oružanim sukobom.

Član 39

Strane ugovornice će preduzeti sve odgovarajuće mjere da podstiču fizički i psihološki oporavak i društvenu reintegraciju djeteta žrtve: svakog oblika zanemarivanja, iskorišćavanja ili zlostavljanja; mučenja ili bilo kog drugog oblika okrutnog, nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja; ili oružanog sukoba. Takav oporavak i reintegracija će se vršiti u uslovima koji podstiču zdravlje, samopoštovanje i dostojanstvo djeteta.

Član 40

1. Strane ugovornice priznaju pravo svakom djetetu za koje se tvrdi, koje je optuženo ili za koje je utvrđeno da je prekršilo krivični zakon, na postupak usklađen sa unapređivanjem djetetovog osjećaja dostojanstva i vrijednosti, koji njega/nju podstiče na poštovanje ljudskih prava i osnovnih sloboda drugih i koji uzima u obzir uzrast djeteta i činjenicu da je poželjno zalagati se za njegovu/njenu reintegraciju i preuzimanje konstruktivne uloge u društvu.

2. U tom cilju i imajući u vidu sve bitne odredbe međunarodnih instrumenata, strane ugovornice će posebno obezbjediti:

(a) da se ni za jedno dijete neće tvrditi, niti će biti optuženo ili utvrđeno da je prekršilo krivični zakon, činjenjem ili propuštanjem koji u vrijeme izvršenja nisu bili zabranjeni unutrašnjim ili međunarodnim pravom;

(b) da se svakom djetetu koje je osumnjičeno ili optuženo da je prekršilo krivični zakon, garantuje najmanje:

(i) pretpostavka nevinosti dok se krivica ne dokaže po zakonu;

(ii) da bude odmah i neposredno obavješteno o optužbama protiv njega/nje, a ako je primjereno preko njegovih/njenih roditelja ili zakonskih staratelja, i da ima pravnu ili drugu odgovarajuću pomoć u pripremi i iznošenju svoje odbrane;

(iii) da nadležan, nezavisan i nepristrasan organ ili sudsko tijelo bez odugovlačenja donese odluku, u pravičnom postupku u skladu sa zakonom, uz prisustvo pravnog ili drugog odgovarajućeg zastupnika i njegovih/njenih roditelja ili zakonskih staratelja, osim ukoliko se ne smatra da to nije u najboljem interesu djeteta, posebno uzimajući u obzir njegove godine ili položaj;

(iv) da ne bude prisiljeno da svjedoči ili da prizna krivicu; da ono ispita ili da budu ispitani svjedoci druge strane i da se obezbjedi učešće i saslušanje njegovih/njenih svedoka pod jednakim uslovima;

(v) da, ukoliko se smatra da je prekršilo krivični zakon, takvu odluku i svaku dosuđenu mjeru koja iz toga proizilazi, ponovo razmatra viši, nadležni, nezavisni i nepristrasni organ ili sudsko tijelo u skladu sa zakonom;

(vi) da ima besplatnu pomoć prevodioca ukoliko dijete ne može da razumije ili ne govori jezik koji se koristi;

(vii) da se poštuje njegova privatnost u svim fazama postupka.

3. Strane ugovornice će nastojati da podstiču stvaranje zakona, postupaka, organa i ustanova koji se izričito odnose na djecu i bave djecom za koju se tvrdi, koja su optužena ili za koju je utvrđeno da su prekršila krivični zakon, a posebno:

(a) – utvrđivanje najniže starosne granice ispod koje djeca ne mogu biti smatrana sposobnom za kršenje krivičnog zakona;

(b) – donošenje mjera, kadgod je moguće i poželjno, za postupanje sa takvom djecom, bez pribjegavanja sudskom postupku, s tim da budu u potpunosti poštovana ljudska prava i zakonska zaštita.

4. Biće stavljen na raspolaganje širok spektar mjera, kao što su briga, usmjeravanje, nadzor; pravna pomoć; uslovno kažnjavanje; prihvata; obrazovanje i programi stručne obuke i druge alternative institucionalnoj brizi kako bi se obezbjedilo da se s djecom postupa na način koji odgovara njihovoj dobrobiti i koji je srazmjerni okolnostima tako i učinjenom djelu.

Član 41

Ništa iz ove Konvencije neće uticati na bilo koje odredbe koje su pogodnije za ostvarivanje prava djeteta a koje mogu biti sadržane u:

(a) – pravu strane ugovornice, ili

(b) – međunarodnom pravu koje obavezuje tu državu.

II Dio

Član 42

Strane ugovornice se obavezuju da sa principima i odredbama ove Konvencije najšire upoznaju, na odgovarajući i aktivan način, kako odrasle tako i djecu.

Član 43

1. U cilju provjere napretka koji su strane ugovornice postigle u sprovođenju obaveza preuzetih ovom Konvencijom, biće ustanovljen Komitet za prava djeteta koji će izvršavati funkcije navedene u daljem tekstu.

2. Komitet će činiti deset eksperata visokih moralnih vrijednosti i priznate stručnosti na polju koje pokriva ova Konvencija. Članove Komiteta će birati strane ugovornice iz redova svojih državljana i oni će djelovati u ličnom svojstvu, uz poštovanje ravnomjerne geografske zastupljenosti, kao i glavnih pravnih sistema.

3. Članovi Komiteta će se birati tajnim glasanjem sa liste osoba koje imenuju strane ugovornice. Svaka strana ugovornica može nominovati jednu osobu iz redova svojih državljana.

4. Prvi izbor za Komitet održaće se najkasnije šest meseci od datuma stupanja na snagu ove Konvencije, a zatim svake druge godine. Najkasnije četiri mjeseca prije datuma svakog izbora, Generalni sekretar Ujedinjenih nacija će uputiti pismo stranama ugovornicama kojim ih poziva da dostave svoje nominacije u roku od dva mjeseca. Generalni sekretar će zatim pripremiti listu svih tako nominovanih osoba, po abecednom redu, naznačujući strane ugovornice koje su ih nominovale, i podnijeće je stranama ugovornicama ove Konvencije.

5. Izbori će se održavati na sastancima strana ugovornica koje će sazivati Generalni sekretar u sedištu Ujedinjenih nacija. Na tim sastancima, na kojima će kvorum činiti dvije trećine strana ugovornica, u Komitet će biti izabrane one osobe koje su dobile najveći broj glasova i apsolutnu većinu glasova predstavnika strana ugovornica koje su prisutne i glasaju.

6. Članovi Komiteta će biti birani na period od četiri godine. Oni će imati pravo na ponovni izbor, ako budu ponovo nominovani. Mandat pet članova izabranih na prvim izborima prestaje nakon dvije godine; odmah poslije prvih izbora, predsjedavajući sastanka će žrebom izabrati ovih pet članova.

7. Ukoliko član Komiteta umre, podnese ostavku ili izjavi da iz bilo kog drugog razloga on ili ona ne može dalje da obavlja dužnosti u Komitetu, strana ugovornica koja je predložila tog člana će imenovati drugog eksperta iz redova svojih državljana, a po odobrenju Komiteta, da obavlja dužnost do isteka mandata.

8. Komitet donosi sopstvena Pravila o radu.

9. Komitet bira svoje funkcionere na period od dvije godine.

10. Sastanci Komiteta će se obično održavati u sjedištu Ujedinjenih nacija ili na bilo kom pogodnom mjestu koje Komitet odredi. Komitet će se obično sastajati jedanput godišnje. Trajanje sastanaka biće određeno, a ukoliko je potrebno ponovo razmatrano, na sastancima strana ugovornica ove Konvencije, a po odobrenju Generalne skupštine.

11. Generalni sekretar Ujedinjenih nacija će obezbediti potrebno osoblje i uslove za efikasno obavljanje funkcija Komiteta na osnovu ove Konvencije.

12. Članovi Komiteta formiranog na osnovu ove Konvencije će primati prinadležnosti iz sredstava Ujedinjenih nacija, po odobrenju Generalne skupštine i pod uslovima i u formi koje utvrdi Skupština.

Član 44

1. Strane ugovornice se obavezuju da podnose Komitetu, preko Generalnog sekretara Ujedinjenih nacija, izvještaje o mjerama koje su usvojile za ostvarivanje prava koja su ovde priznata i o napretku ostvarenom u pogledu uživanja tih prava:

- (a) – u roku od dvije godine od stupanja na snagu ove Konvencije za dotičnu stranu ugovornicu;
- (b) – zatim svakih pet godina.

2. Izvještaji sačinjeni u skladu sa ovim članom će ukazati na činioce i eventualne teškoće koji utiču na stepen ispunjavanja obaveza iz ove Konvencije. Izvještaji će takođe sadržati takve informacije koje će Komitetu omogućiti sveobuhvatno sagledavanje sprovođenja Konvencije u odnosnoj zemlji.

3. Strane ugovornice koja je podnijela sveobuhvatni inicijalni izvještaj Komitetu ne mora u svojim kasnijim izvještajima, podnijetim u skladu sa stavom 1 (b) ovog člana, da ponavlja prethodno date osnovne informacije.

4. Komitet može da traži od strane ugovornice dodatne informacije od značaja za primjenu ove Konvencije.

5. Komitet će svake dve godine podnositi Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija, preko Ekonomskog i socijalnog savjeta, izvještaje o svojim aktivnostima.

6. Strane ugovornice će obezbjediti da im izvještaji budu dostupni najširoj javnosti u njihovim zemljama.

Član 45

U cilju podsticanja efikasne primjene Konvencije i unaprjeđenja međunarodne saradnje na polju koje pokriva Konvencija:

(a) Specijalizovane agencije, UNICEF i drugi organi Ujedinjenih nacija će imati pravo da budu predstavljeni prilikom razmatranja primjene onih odredaba ove Konvencije koje spadaju u okvire njihovih ovlašćenja. Komitet može pozvati specijalizovane agencije, UNICEF i druga nadležna tijela koja smatra odgovarajućim da pruže stručni savjet za primjenu Konvencije u oblastima koje spadaju u okvire njihovih ovlašćenja. Komitet može pozvati specijalizovane agencije, UNICEF i druge organe Ujedinjenih nacija da podnesu izvještaje o primjeni Konvencije iz oblasti koje spadaju u okvire njihovih aktivnosti.

(b) Komitet će prenijeti, ukoliko smatra za potrebno, specijalizovanim agencijama, UNICEF-u i drugim nadležnim tijelima, sve izvještaje strana ugovornica koji sadrže zahtjeve ili ukazuju na potrebu za tehničkim savjetom ili pomoći, zajedno sa eventualnim napomenama i predlozima Komiteta o tim zahtjevima i pokazateljima.

(c) Komitet može preporučiti Generalnoj skupštini da zatraži od Generalnog sekretara da prouči određena pitanja koja se odnose na prava djeteta.

(d) Komitet može da iznosi prijedloge ili daje opšte preporuke zasnovane na informacijama primljenim shodno članovima 44 i 45 ove Konvencije. Takvi prijedlozi i opšte preporuke biće prenijeti svakoj zainteresovanoj državi potpisnici, a Generalna skupština će o njima biti obavještena zajedno sa eventualnim komentarima strana ugovornica.

III Dio

Član 46

Ova Konvencija je otvorena za potpis svim državama.

Član 47

Ova Konvencija podliježe ratifikaciji. Instrumenti ratifikacije biće deponovani kod Generalnog sekretara Ujedinjenih nacija.

Član 48

Ova Konvencija će ostati otvorena za pristupanje svim državama. Instrumenti o pristupanju biće deponovani kod Generalnog sekretara Ujedinjenih nacija.

Član 49

1. Ova Konvencija će stupiti na snagu tridesetog dana od datuma deponovanja kod Generalnog sekretara Ujedinjenih nacija dvadesetog instrumenta o ratifikaciji ili pristupanju.

2. Za svaku državu koja ratifikuje ili pristupi Konvenciji poslije deponovanja dvadesetog instrumenta o ratifikaciji ili pristupanju, Konvencija će stupiti na snagu tridesetog dana nakon što država deponuje svoj instrument o ratifikaciji ili pristupanju.

Član 50

1. Svaka strana ugovornica može predložiti amandman i dostaviti ga Generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija. Generalni sekretar će potom proslijediti amandman stranama ugovornicama sa zahtjevom da ukažu da li žele konferenciju strana ugovornica u cilju razmatranja i glasanja o predlozima. U slučaju da se u roku od četiri mjeseca od datuma slanja predloga najmanje jedna trećina strana ugovornica opredijeli za takvu konferenciju, Generalni sekretar će sazvati konferenciju pod pokroviteljstvom Ujedinjenih nacija. Svaki amandman usvojen većinom prisutnih strana ugovornica koje su glasale na konferenciji biće podniet na odobrenje Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija.

2. Amandman usvojen u skladu sa stavom 1 ovog člana će stupiti na snagu kada ga odobri Generalna skupština Ujedinjenih nacija i kada ga prihvate dvije trećine strana ugovornica.

3. Kada amandman stupa na snagu, obavezivaće one strane ugovornice koje su ga prihvatile, dok će ostale strane ugovornice i dalje biti obavezane odredbama ove Konvencije i bilo kojim ranijim amandmanom koji su prihvatile.

Član 51

1. Generalni sekretar Ujedinjenih nacija će primati i slati svim državama tekst rezervi koje strane ugovornice stave u vrijeme ratifikacije ili pristupanja.

2. Rezerva nespojiva sa ciljem i svrhom ove Konvencije neće biti dozvoljena.

3. Rezerve mogu biti povučene u bilo koje vrijeme obavještenjem u tom cilju upućenom Generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija koji će tada obavjestiti sve države. Takvo obavještenje će proizvesti dejstvo od datuma kada ga primi Generalni sekretar.

Član 52

Strana ugovornica može otkazati ovu Konvenciju pismenim obavještenjem upućenom Generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija. Otkaz stupa na snagu godinu dana od dana kada Generalni sekretar primi ovo obavještenje.

Član 53

Generalni sekretar Ujedinjenih nacija je određen za depozitara ove Konvencije.

Član 54

Original ove Konvencije čiji su arapski, engleski, francuski, kineski, ruski i španski tekstovi jednako vjerodostojni, biće deponovani kod Generalnog sekretara Ujedinjenih nacija.